

ФРАЗЕОЛОГІЯ

УДК 811.162.1'373.43'373.7

НЕОСЕМАНТИЗАЦІЯ У СФЕРІ ПОЛЬСЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ З АНІМАЛІСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

Юлія САГАТА

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра польської філології,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: juliasahata@gmail.com*

У статті розглянуто приклади узуальної неосемантизації польських фразеологізмів з анімалістичним компонентом. Виокремлено два типи розвитку фразеологічної полісемії: вторинне та паралельне семантичне зрушення. З'ясовано, що вторинні семантичні зрушення шляхом розширення або метафоризації традиційного значення фразеологізмів з анімалістичним компонентом відбуваються частіше, ніж паралельні зрушення. Із урахуванням критерію мовної фреквентності висловлено припущення про нормативність інноваційних значень на рівні розмовної норми сучасної польської мови.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, фразеологічне значення (сигніфікативний, денотативний та конотативний аспект), неосемантизація, вторинне семантичне зрушення, паралельне семантичне зрушення.

Актуалізація усталеного значення фразеологічної одиниці (далі ФО) вимагає традиційного для ФО контексту, що уможливить розкриття та конкретизацію її змісту. Так само певний контекст виправдовує появу в ньому саме тієї, а не іншої ФО. Відповідно введення ФО в нетрадиційний для неї контекст проектується на зміни у смислового наповненні ФО. Якщо уживання ФО в новому контексті характеризується регулярністю, то зміни в значенні ФО починають носити не оказіональний, а стійкий характер, що, на нашу думку, визначає їх нормативний характер¹ на рівні розмовної

---

¹ Під мовною нормою, слідом за А. Марковським, розуміємо “сукупність тих мовних елементів (слів, їх форм і словосполучень та інвентар способів їх творення, сполучуваності, вимови та запису), які на певному етапі розвитку мови визнаються мовною спільнотою (усім суспільством, а перш за все його освіченим прошарком) зразковими, правильними або принаймні допустимими” [13, с. 21]. Свідченням суспільного визнання мовних фактів, на думку Д. Буттлер, є суспільний звичай уживання певних засобів мови, тобто мовний узус [6, с. 18], який формується на основі оцінки мовних фактів з боку користувачів мови, що “виявляється у загальному сприйнятті або елімінації певних мовних засобів, тобто у спонтанній, часто навіть несвідомій селекції системних можливостей мови” [6, с. 73].

норми² сучасної польської мови та з часом може набути суспільної санкції шляхом кодифікації у лексикографічних джерелах. Слідом за В. Хлебдою появу стійких змін у семантиці ФО називаємо фразеологічною неосемантизацією³ [7, с. 192].

Об'єктом пропонованого дослідження є контексти уживання польських ФО з анімалістичним компонентом (далі АК) у текстах сучасної польської мови, предметом – неосемантизація у сфері польської фразеології з АК. Хоча проблема появи змін у значеннях окремих ФО (у тому числі ФО з АК) була предметом аналізу в роботах С. Бомби [5]⁴, В. Хлебди [7]⁵, Й. Ігнатович-Сковронської [8]⁶, питання розвитку стійких інноваційних значень ФО є однією із найменш вивчених фразеологічних проблем, на що, зокрема, вказує С. Бомба, зазначаючи, що “зміни значень фразеологізмів ще не були предметом окремого комплексного дослідження (...), якщо навіть про них згадують, то виключно в контексті з'ясування родоvodu або вимог стосовно правильного використання ФО у текстах” [5, с. 9]. Однаковою мірою невивченими є неосемантизаційні процеси у сфері польської анімалістичної фразеології, що відповідно визначає актуальність та новизну пропонованого дослідження, метою якого є аналіз змін стійкого характеру у структурі традиційних значень польських ФО з АК. Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань: 1) зібрати контексти реалізації інноваційних значень польських ФО з АК та із урахуванням критерію поширеності виокремити ті з інноваційних значень, які мають узуальний (стійкий) характер⁷; 2) виокремити типи розвитку нових значень ФО або нових семантичних, денотативного чи конотативного характеру; 3) проаналізувати механізм виникнення семантичних зрушень у структурі традиційних значень окремих ФО з АК. Матеріалом дослідження є 95 контекстів, у яких реалізується традиційне (46 контекстів) та інноваційне (49 контекстів) значення 3 досліджуваних ФО з АК (*wyglądać jak indycze jajo, końska*

² А. Марковський зазначає, що включення певних елементів мови до рівня розмовної норми передбачає урахування рівня поширеності цього мовного засобу, його комунікативної здатності (напр., простота, економічність, прозорість), а меншою мірою – відповідності традиції чи мовній системі [13, с. 34].

³ Фразеологічні неосемантизми В. Хлебда називає також стійкими або системними семантичними модифікаціями [7, с. 192]. Ю. Бурмистрович явище зміни в плані змісту при збереженні плану вираження називає одним із різновидів процесу вторинної фразеологізації (за М. В. Жуйковою [2, с. 16]).

⁴ Дослідник аналізує зміни у значеннях ФО *łabędzi śpiew, wieszać psy na kim / na czym, dobrać się komuś do skóry, podbijać komuś bębenka, dni czyjeś są policzone*.

⁵ В. Хлебда детально розглядає процес неосемантизації ФО *trójkąt bermudzki*. Дослідник зазначає, що стійкої еволюції значення в сучасній польській мові зазнають як нові ФО (напр., *trójkąt bermudzki, mur berliński, ściana wschodnia, pogoda dla bogaczy, czarna dziura, gruba kreska*), так і класичні ФО, що мають міфологічне або біблійне походження (напр., *listek figowy*) [7, с. 192–194].

⁶ Дослідниця аналізує модифікацію значення ФО *wdowi grosz* у текстах сучасної польської мови.

⁷ Підставою для висунення припущення про появу стійкої зміни в структурі значення ФО приймаємо щонайменше десять контекстів, які засвідчують відповідну інновацію.

kuracja, małpi gaj)⁸, а також результати двох анкетувань, у яких взяло участь відповідно 211 та 56 респондентів⁹. Контексти вживання ФО виявлено завдяки використанню корпусів текстів сучасної польської мови [10; 11], пошукової системи Інтернет [22] та анкетуванню. Висновки про інноваційність узуального значення ФО робимо на основі порівняння його зі значенням, поданим у фразеологічних та загальномовних словниках сучасної польської мови [4; 9; 12; 14; 15; 16].

З огляду на недостатнє в науковій літературі вивчення процесів неосемантизації фразеологізмів, описуючи їх, дослідники використовують терміни, опрацьовані для вивчення змін у значенні слів: розширення значення, звуження значення, зміщення (перенесення значення), пейоративізація значення, меліоризація значення [5, с. 10; 8, с. 175]. Однак неосемантизація фразеологізмів є самобутнім явищем, яке, як зазначає С. Бомба, відбувається повільніше, ніж зміни в значенні слів, а крім того, його важче пояснити та чітко окреслити, адже зміни в значенні ФО можуть відбуватися в кількох напрямках одночасно, у зв'язку з чим не завжди вдається одночасно визначити тип зміни, що відбулася [5, с. 17]. Складність процесу неосемантизації ФО зумовлена рівневим характером фразеологічного значення, кожен із аспектів якого у зв'язку із виникненням нових контекстуальних умов може зазнавати зміни. Так, зміна на рівні сигніфікату призводить до зміщення назви в бік нового фрагмента дійсності, зміна на рівні денотативного аспекту передбачає розширення (генералізацію) або звуження (спеціалізацію) значення, а зміни на рівні конотативного аспекту семантики ФО ведуть до пейоративізації або меліоризації значення ФО. При цьому еволюція семантики ФО може відбуватися на кількох рівнях одночасно, а висновки про напрямок зміни в семантиці ФО в сучасному узусі дає змогу зробити порівняння структури традиційного та інноваційного значень ФО.

Зміни в традиційній семантиці ФО, слідом за А. Я. Бараном, поділяємо на:

а) вторинні семантичні зрушення, тобто виникнення нових значень або нових сигніфікативних, денотативних та конотативних сем на основі еволюції існуючого значення (його розширення чи звуження, метафоризації, пейоративізації або меліоризації);

б) паралельні семантичні зрушення або виникнення нових значень незалежно від вже існуючого шляхом повторного переосмислення того самого змінного

⁸ Зважаючи на обмежені можливості обсягу статті, у дослідженні не маємо змоги представити аналіз неосемантичних процесів ще 6 ФО (*małpia miłość, latać / biegać jak kot z pęcherzem, zapuszczać / zapuścić żurawia, byk rozplodowy, stroić się w pawie piórka, dojna krowa*).

⁹ У першому анкетному дослідженні взяли участь 95 студентів-полоністів, 15 студентів факультету бібліотекознавства та наукової інформації, 11 студентів-політологів, 16 студентів економічного факультету та 14 студентів хімічного факультету Вроцлавського університету, а також студенти Варшавського університету та Варшавської політехніки (відповідно 40 та 20 студентів). Друге дослідження ми провели серед 36 студентів Варшавського університету та 20 студентів Варшавської політехніки (студенти навчаються на різних факультетах та спеціальностях).

словосполучення¹⁰.

Наші спостереження дають змогу стверджувати, що вторинні семантичні зрушення відбуваються частіше, причому найпродуктивнішим механізмом виникнення інноваційних значень є розширення традиційної семантики ФО, яке, як підкреслює С. Бомба, не полягає в “механічному збільшенні кількості названих нею десигнатів. Розширення значення зазвичай супроводжують інші семантичні процеси, серед яких провідну роль відіграють метафоризація, метонімізація та зміна семантичної домінанти” [5, с. 17]. Аналіз зібраних контекстів дає змогу припустити, що в сучасному фразеологічному узусі відбувається процес розширення значення ФО *wyglądać jak indyjsze jajo* та *końska kuracja*. Розглянемо детальніше механізм виникнення інноваційного значення кожної з них.

Згідно з “Іншим словником польської мови” ФО *wyglądać jak indyjsze jajo* має значення: “бути вкритим ластовинням” [9, с. 534]¹¹. Аналіз уживання ФО в текстах сучасної польської мови дав змогу з’ясувати, що поряд із контекстами, де реалізується словникове значення ФО (напр., *wielu rodziców zapomina, że każde dziecko jest piękne, bez względu na to czy ma nadwagę, bo np. uwielbia stodycze, czy wygląda jak indyjsze jajo, bo tyle ma piegów* [18], можна натрапити також на контексти, що свідчать про розширення його денотативного аспекту, напр.: *Wygląda jak nakrapiane¹² indyjsze jajo... Nie mam pojęcia, czym to cholerstwo zwalczyć. Staram się często przemywać buzię wodą, ale to nic nie daje* [19]; *Po pół roku używania tego kremu i toniku wyglądałam jak indyjsze jajo. A jak odstawiłam, to już po miesiącu było o wiele, wiele lepiej* [18]; *Siostra wysmarowała się kremem firmy SORAYA i teraz ma wysypkę, wygląda jak indyjsze jajo. Nie polecam!* [18]; *Po zniknięciu gorączki wieczorem zaobserwowałam dwie małe czerwone plamki, a w dwa dni później Młody wyglądał jak indyjsze jajo. Nawet na buzię mu wyszło* [21]; *Lenka wyglądała jak indyjsze jajo przez 3 dni* [20]. У поданих цитатах ФО введено у новий для неї контекст, що інформує про тимчасовість і набутий характер шкірних плям, названих фразеологізмом, у той час коли ластовиння є генетично зумовленою особливістю людини, що не виникає під впливом дії косметичних засобів і не з’являється чи зникає оказіонально, за декілька

¹⁰ А. Я. Баран зазначає, що вторинні семантичні зрушення ФО виникають тоді, коли на базі значення ФО виникає нове, або т.зв. вторинно-образне, значення (первинно-образне значення виникає внаслідок метафоризації вільного словосполучення), а паралельний семантичний зсув є процесом, у результаті якого на основі переосмислення того самого змінного словосполучення виникають щоразу нові значення, викликані актом метафоризації. Значення ФО, що виникли в результаті паралельного семантичного зсуву характеризуються однорідністю – вони не відносяться одне до одного як основне і похідне чи первинне і вторинне [1, с. 107–108]. Виділені дослідником типи семантичних зрушень ФО значною мірою відповідають групам багатозначних ФО, які описав О. І. Молотков. У межах однієї з груп дослідник розглянув такі багатозначні ФО, між окремими значеннями яких існує очевидний зв’язок похідності одного від іншого, а до другої групи зарахував ФО, між окремими значеннями яких не можна встановити жодних генетичних зв’язків, “вони існують нібито незалежно одне від одного” [3, с. 113].

¹¹ У “Великому фразеологічному словнику польської мови” П. Мюлднера-Нецковського ФО подано як (*ktoś*) *piegowaty / nakrapiany jak indyjsze jajo* “дуже сильно вкритий ластовинням” [15, с. 278].

¹² Нормативна структура ФО зазнала в цьому контексті атрибутивного поширення.

днів. У новому контексті структура значення ФО зазнає зміни. Адже якщо у випадку *wyglądać jak indyjsze jajo1* (ФО вжита у словниковому значенні) денотативний аспект значення формують семи “мати шкіру, вкриту ластовинням”, “ластовиння є стійкою ознакою людини, яку вона успадкувала генетично”, “ластовиння нелегко позбутися”, то для *wyglądać jak indyjsze jajo2* (ФО вжита в інноваційному значенні) обсяг денотації змінюється – “мати шкіру, вкриту плямами (напр., пігментними плямами, висипкою тощо)”, “плями чи висипка з’явилися під впливом певних зовнішніх факторів – косметичні засоби, захворювання”, “їх можна порівняно легко позбутися”. Можна припустити, що в сучасній польській мові відбувається розширення значення ФО, яку вживають не лише для окреслення когось, чия шкіра вкрита ластовинням (один вид шкірних плям), а й для окреслення когось, чия шкіра вкрита різними за походженням плямами (ластовиння, пігментні плями, висипка тощо). Словникова дефініція, яка б відображала інноваційні семантичні зміни, на нашу думку, мала б виглядати так: *wyglądać jak indyjsze jajo* “мати шкіру, вкриту певними плямами (зазвичай ластовинням, а також іншими пігментними плямами, висипкою)”.

Прикладом розширення семантики ФО у сигніфікативному аспекті є еволюція значення ФО *końska kuracja*, яка у словниках пояснюється як: “інтенсивне лікування, під час якого хворому дають дуже великі дози ліків та використовують різноманітні лікувальні процедури з метою досягнення моментальної реакції організму” [16, с. 364] / “інтенсивне лікування, часто із використанням великих доз ліків, нерідко неприємне для пацієнта” [9, с. 678] / “лікування сильнодіючими препаратами, небезпечними методами” [15, с. 341]. У традиційному значенні ФО вжито, зокрема, у контекстах: *Jeden warunek to końska kuracja i trzeba być super zdrowym, szczególnie na serce* [23]; *A sterydy to końska kuracja, leczą jedno, a rozwalają inne narządy – po latach leczenia powodują osteoporozę, zaćmę posterydową, niszczą naczynia krwionośne* [17]; *poddany leczeniu za pomocą elektrowstrząsów i psychotropów dużo silniejszych od LSD. Bez wątpienia ta końska kuracja więcej mu zaszkodziła niż pomogła* [25].

Як виразно засвідчують цитати, типовим контекстом уживання ФО є ситуація лікування хворого із використанням сильнодіючих препаратів (напр., стероїди, психотропні препарати та електрошок). Крім того, назване ФО лікування не кожен хворий здатен витримати, адже сильнодіючі ліки чи інтенсивні лікувальні дії можуть порушити роботу серцево-судинної системи та інших органів (“*trzeba być super zdrowym, szczególnie na serce*”; “*po latach leczenia powodują osteoporozę, zaćmę posterydową, niszczą naczynia krwionośne*”). Тому таке лікування нерідко шкодить хворому (“*leczą jedno, a rozwalają inne narządy*”; “*więcej mu zaszkodziła niż pomogła*”). Проаналізувавши співвіднесеність ФО із контекстом, у якому вона вживається, можемо окреслити структуру значення ФО: сигніфікативний аспект значення – “терапевтичні заходи, що мають покращити чийсь стан”, денотативний аспект значення – “інтенсивне лікування”, “лікування з використанням сильнодіючих препаратів”, “лікування часто небезпечне для хворого”, “лікування може зашкодити

хворому більше, ніж допомогти”, конотаційний аспект значення – таке лікування зазвичай оцінюється негативно.

Аналізуючи уживання ФО в текстах сучасної польської мови, ми помітили, що часто автори текстів вводять її в контексти, не пов’язані з тематичним полем медицини. Наприклад: *Warto przypomnieć, że Międzynarodowy Fundusz Walutowy, znany z aplikowania końskich kuracji krajom, które pogrążyły się w kryzysie, zaskoczony był ostrością rozwiązań zaaplikowanych przez Balcerowicza polskiej gospodarce* (Trybuna. – 2005. – Nr 03.04); *Dzięki temu relacja wydatków publicznych do PKB spadła z 50 proc. w 1986 r. do 39 proc. w 1989 r., zmniejszyło się obciążenie gospodarki podatkami, a jednocześnie zlikwidowano problem deficytu budżetowego. Po kilku latach końska kuracja dała efekty: PKB zaczął rosnąć w niespotykanym na zachodzie Europy tempie 10 proc. rocznie, po dekadzie Irlandia zrównała się pod względem rozwoju z Wielką Brytanią i Niemcami, a obecnie znacznie je przewyższa* [27]; *Końska kuracja budżetowa obejmie nie tylko VAT. Przedstawiciele centroprawicowej koalicji poinformowali, że Słowaków czeka też podwyżka akcyzy na alkohol i papierosy* [26]; *A przyszłość europejskiego rynku wędkarskiego zbyt różowo obecnie nie wygląda i jest on poddawany ostrym wstrząsom połączonym często z końską kuracją* [28].

У наведених контекстах відбувається порушення співвіднесеності ФО з типовою для її семантики конситуацією та лексичним контекстом. В оточенні ФО з’являються слова із тематичного поля “Економіка” (*Międzynarodowy Fundusz Walutowy, kryzys, polska gospodarka, wydatki publiczne, podatki, deficyt budżetowy, akcyza, rynek* тощо), що є передумовою модифікації її значення: ФО вживається для окреслення заходів, які мають покращити економіку країни, що переживає кризу, становище на європейському ринку торгівлі рибою тощо, причому ці заходи часто є непопулярними та жорсткими (*Słowaków czeka też podwyżka akcyzy na alkohol i papierosy; jest on poddawany ostrym wstrząsom połączonym często z końską kuracją*). Традиційне значення ФО зазнає розширення, чому сприяє метафорична подібність об’єктів, на які скерована дія, названа ФО (хвора людина – хвора економіка). В обох випадках йдеться про певний патологічний стан, який хочуть ліквідувати, використовуючи часто небезпечні та непопулярні засоби. На нашу думку, конотаційне забарвлення модифікованої ФО зазнає меліоризації: незважаючи на деяку непопулярність інтенсивних заходів, вони в основному оцінюються позитивно, як такі, що в кінцевому результаті принесуть позитивний результат (а не зашкодять). З огляду на вище сказане, можна припустити, що у сучасній польській мові ФО *końska kuracja* із однозначної перетворилася на полісемічну: 1) інтенсивне лікування, часто із використанням великих доз ліків, що нерідко є неприємним та небезпечним для пацієнта; 2) інтенсивні та нерідко непопулярні заходи, скеровані на покращення економічної ситуації в країні.

Прикладом виникнення нового значення ФО шляхом паралельного семантичного зсуву вважаємо семантичну модифікацію ФО *małpi gaj*, яку у “Великому фразеологічному словнику польської мови” П. Мюлднера-Нецьковського здефініювано як “зарослі, парк, ліс (зазв. приміський), де збираються люди із суспільного дна” [15, с. 226], в “Іншому словнику польської мови” – “майданчик,

призначений для ігор та фізичних вправ на різноманітному спортивному спорядженні” [9, с. 816]; а в “Універсальному словнику польської мови” наведено обидва значення, причому на першому місці фіксується значення “майданчик для ігор та фізичних вправ”, а на другому місці – “місце, напр., частина парку, зарості, де збираються люди із суспільного дна” [16, с. 548] Контексти вживання ФО *małpi gaj*, вилучені із корпусів текстів сучасної польської мови та пошукової системи Інтернет, ілюструють уживання ФО виключно в значенні “майданчик для ігор та фізичних вправ”, напр.: *Długo oczekiwany przez wszystkich wrocławian małpi gaj został już otwarty. Zobacz jak można bawić się na wyspie opatowieckiej* [29]; *Małpi gaj i wspinaczka. Tor przeszkód zrobiony częściowo z naturalnych przeszkód oraz ścianka do wspinaczki pozwoli na sprawdzenie naszej kondycji i tężyzny* [24]. З метою підтвердження змін у семантичній структурі ФО *małpi gaj*, її було включено у анкетне дослідження, результати якого показали, що жоден із опитаних, обираючи між запропонованими у запитанні анкети значеннями – “місце, в якому бракує порядку, все знаходиться одне на другому”, “місце для зустрічей людей із суспільного дна”, “ігровий та спортивний майданчик” – не обрав відповіді “місце для зустрічей людей із суспільного дна”. Водночас анкетне дослідження показало, що у структурі значення аналізованої ФО поряд із втратою значення “місце для зустрічей людей із суспільного дна” відбувається виокремлення інноваційного значення “місце, у якому бракує порядку, все знаходиться одне на другому” (112 із 211 (53 %) опитаних обрали саме цей варіант відповіді¹³). У наступному анкетному дослідженні¹⁴ ми звернулися до респондентів із проханням пояснити значення ФО *małpi gaj* та вжити її у реченні. 12 із 56 опитаних запропонували дефініцію “ігровий майданчик”, ілюструючи її цитатами на зразок: *mimo otyłości podczas zabaw w małpim gaju dotrzymywał tempa najbardziej wysportowanym kolegom; dzieci czerpią olbrzymą radość z zabawy w małpim gaju*. Відповіді понад удвічі більшої кількості респондентів (29) – “місце, у якому немає порядку, панує хаос” (12), “гармидер” (5), “місце, у якому панує сваволя” (5), хаотичний безлад” (5), “місце або ситуація, у якій кожен робить те, що хоче” (2), – корелюють зі значенням, що було обрано більшою частиною учасників попереднього анкетування – “місце, в якому бракує порядку, все знаходиться одне на другому”. Як приклади вживання ФО респонденти пропонують контексти: *W twoim pokoju panuje istny małpi gaj, W podstawówce na przerwach zawsze panował małpi gaj, Gdy usłyszeli piosenkę cała dyskoteka zamieniła się w małpi gaj*.

Традиційне начення ФО “ігровий та спортивний майданчик”, очевидно, мотивовано конотаціями лексеми *małpa* “фізична вправність”, “вміння лазити по деревах” тощо, що мотивували й інші ФО із цим АК – *zręczny jak małpa, robić coś ze zręcznością małpy*. Виникнення інноваційного значення – “місце, у якому бракує

¹³ 105 опитаних обрали варіант відповіді “ігровий та спортивний майданчик”. 6 респондентів підкреслили одночасно два із запропонованих значень ФО – “місце, у якому бракує порядку, все знаходиться одне на одному” та “ігровий і спортивний майданчик”.

¹⁴ Респонденти, що взяли участь у другому анкетуванні, не були ознайомлені із першою анкетною, що виключає вплив одного із досліджень на інше.

порядку, панує хаос, гармидер, сваволя” – з одного боку, можна пов’язувати із конотаціями лексеми *małpa* “стихійність”, “несерйозність”, “шаленство”, що, зокрема, вже стали мотиваційною підставою ФО *dać małpie brzytwę* “посприяти, щоб хтось некомпетентний зробив якусь дурницю” [15, с. 376], *dostać małpiego rozumu* “починати поводитися несерйозно і втрачати над собою контроль” [14, с. 169], *małpie figle* “дурні жарти” [15, с. 219], а з другого боку – із переосмисленням традиційного значення “ігровий та спортивний майданчик”, елементами якого є семи “місце, у якому бракує порядку”, “панує гармидер та сваволя”, “діти бігають, галасують”, “кожен робить, що хоче, адже це місце для розваг”. Інакше кажучи, однозначно важко стверджувати, чи розвиток нового значення є прикладом радіальної чи ланцюгової полісемії.

Проведений аналіз стійких змін у семантиці польських ФО із АК вказує на те, що основною причиною явища неосемантизації ФО є зміна контексту, у якому вживається ФО, що призводить до перегрупування сем у смисловій структурі ФО, яка може зазнати розширення та узагальнення, зміщення семантичної домінанти на нові елементи значення чи метафоризації. Крім того, поява нових значень може бути зумовлена інноваційною інтерпретацією внутрішньої форми ФО з огляду на інші, не враховані при формуванні традиційного значення ФО конотації компонента, що мотивують фразеологічну семантику. Відповідно, виникнення неосемантизмів вважаємо або наслідком об’єктивного розвитку традиційного значення в бік його узагальнення, спеціалізації чи метафоризації, або ж наслідком своєрідного “пробудження” раніше не актуалізованих конотаційних ознак компонента, що, однак, притаманні останньому, адже, наприклад, вже мотивували виникнення інших ФО з цим АК.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баран Я. А. Основні питання загальної та німецької фразеології / Я. А. Баран. – Львів : Вища школа, 1980. – 155 с.
2. Жуйкова М. В. Динамічні процеси у фразеологічній системі східнослов’янських мов : монографія / М. В. Жуйкова. – Луцьк : Редакційно-видавничий відділ “Вежа” Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 2007. – 416 с.
3. Молотков А. И. Основы фразеологии русского языка / А. И. Молотков. – Л. : Наука, 1977. – 283 с.
4. Bąba S. Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny / S. Bąba, J. Liberek. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2001. – 1096 s.
5. Bąba S. Zmiany znaczeń frazeologizmów / S. Bąba, J. Liberek // Język a współczesne społeczeństwo polskie: materiały z sesji naukowej zorganizowanej dla uczczenia 75. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, 9 i 10 listopada 1993 / [pod red. Z. Zagórskiego]. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 1994. – S. 9–18.

6. *Buttler D.* Kultura języka polskiego. Zagadnienia poprawności gramatycznej / D. Buttler, H. Kurkowska, H. Satkiewicz. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1976. – 480 s.
7. *Chlebda W.* Frazeologia / W. Chlebda // Język polski. Najnowsze dzieje języków słowiańskich / [pod red. G. Gajdy]. – Opole : Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2001. – S. 178–206.
8. *Ignatowicz-Skowrońska J.* Modyfikacje znaczenia frazeologizmu *wdowi grosz* w tekstach współczesnej polszczyzny / J. Ignatowicz-Skowrońska // Kształtowanie się wzorów i wzorców językowych / [pod red. A. Piotrowicz, K. Skibskiego, M. Szczyszki]. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2009. – S. 175–187.
9. Inny słownik języka polskiego : w 2 t. / Pod red. M. Bańki. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000.
10. Korpus IPI PAN [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://korpus.pl/>.
11. Korpus Języka Polskiego Wydawnictwa Naukowego PWN [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://korpus.pwn.pl/>.
12. *Lebda R.* Wielki słownik frazeologiczny / R. Lebda. – Kraków : Krakowskie Wydawnictwo Naukowe Spółka Jawna, 2009. – 720 s.
13. *Markowski A.* Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne / A. Markowski. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005. – 292 s.
14. *Mosiółek-Kłosińska K.* W kilku słowach. Słownik frazeologiczny języka polskiego / K. Mosiółek-Kłosińska, A. Ciesielska. – Warszawa : Wydawnictwo Szkolne PWN, 2001. – 540 s.
15. *Müldner-Nieckowski P.* Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego / P. Müldner-Nieckowski. – Warszawa : Świat Książki, 2003. – 1088 s.
16. Uniwersalny słownik języka polskiego : w 4 t. / Pod red. S. Dubisza. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2006. – T. 1–4.
17. <http://broszka.pl>
18. <http://f.kafeteria.pl>
19. <http://forum.gazeta.pl>
20. <http://forum.styl.fm>
21. <http://www.fubi.pl>
22. <http://www.google.pl>
23. <http://www.edieta.pl>
24. <http://www.kusydwor.pl>
25. <http://www.music.tet.pl>
26. <http://m.wyborcza.biz>
27. <http://www.polityka.pl>
28. <http://www.tygodnikwedkarski.pl>
29. <http://www.wiadomosci24.pl>

Стаття надійшла до редколегії 27.10.2011

Прийнята до друку 30.11.2011

NEOSEMANTISATION IN POLISH PHRASEOLOGY WITH ANIMALISTIC COMPONENT

Yuliya SAHATA

*The Ivan Franko National University of Lviv,
Department of Polish Philology,
Universytetska Str., 1, Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: juliasahata@gmail.com*

The article considers examples of usual neosemantisation of Polish phraseologisms with the animalistic component. Two types of the development of the phraseological polysemy are distinguished: secondary and parallel semantic shift. It is ascertained that the secondary semantic changes by means of expanding or metaphorization of traditional meanings of phraseologisms with the animalistic component occur more often than parallel shifts. Taking into consideration the criterion of language frequency the norms of innovative meanings at the level of the conversational norms of the modern Polish language are suggested.

Keywords: phraseological unit, phraseological meaning (significative, denotative and connotative aspect), neosemantisation, secondary semantic shift, parallel semantic shift.

НЕОСЕМАНТИЗАЦІЯ В СФЕРЕ ПОЛЬСЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ С АНІМАЛІСТИЧЕСЬКИМ КОМПОНЕНТОМ

Юлія САГАТА

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра польської філології,
ул. Университетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: juliasahata@gmail.com*

В статті розглянуті приклади узуальної неосемантизації польських фразеологізмів з анімалистичним компонентом. Виділено два типи розвитку фразеологічної полісемії: вторичний і паралельний семантичний сдвиг. Вияснено, що вторичні семантичні сдвиги шляхом розширення або метафоризації традиційного значення фразеологізмів з анімалистичним компонентом походять частіше, ніж паралельні сдвиги. З урахування критерію мовної частотності висловлено припущення про нормативність інноваційних значень на рівні розмовної норми сучасного польського мови.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, фразеологічне значення (сигніфікативний, денотативний і коннотативний аспекти), неосемантизація, вторичний семантичний сдвиг, паралельний семантичний сдвиг.